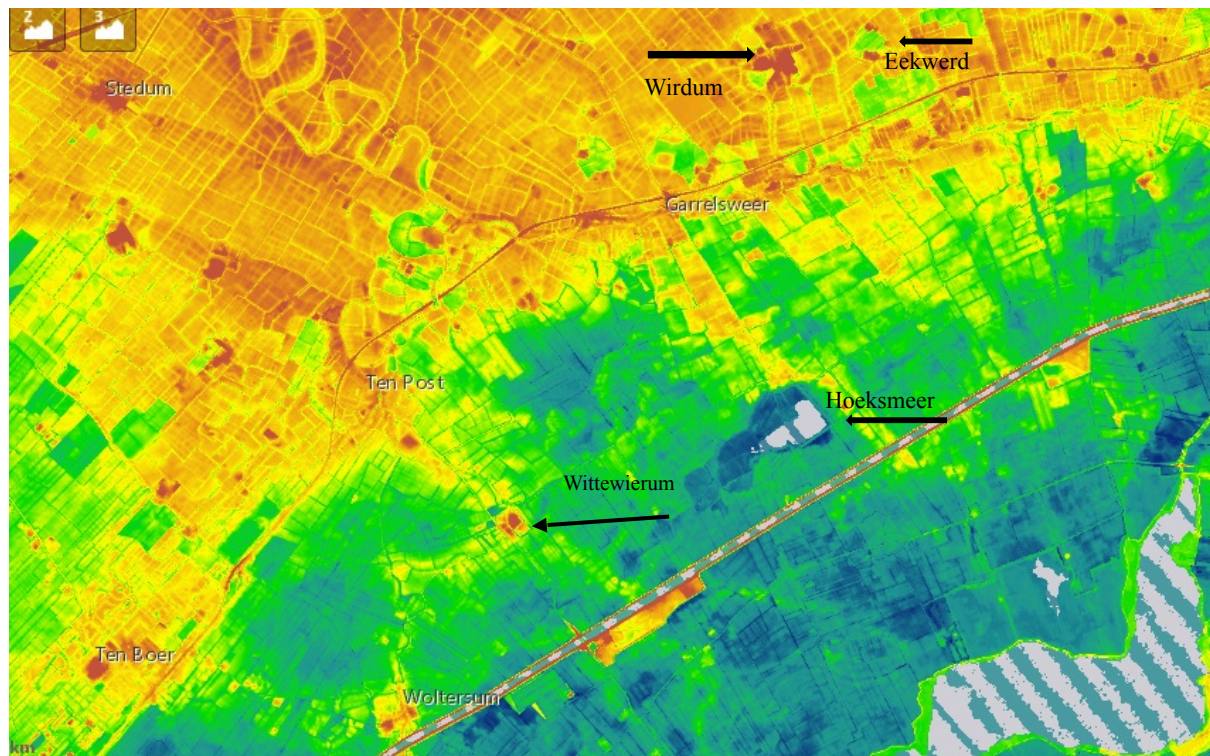

N8 Infobestand etappe van camping Ekenstein naar camping A-hoeve Luddeweer.

Eekwerd.

De wierde waarnaar het gehucht genoemd is, was minstens 3 tot 4 meter hoog. Hij is in 1893 bijna volledig afgegraven (op de hoogtekkaart te zien als een groene ronde plek). Daarbij werd de boerderij die midden op de wierde stond verplaatst. De naam Eekwerd betekent waarschijnlijk 'wierde begroeid met eiken'. De buurtschap bestond vroeger uit vijf edele heerden, waarvan dat Hooge heem of Equarder wierde (1540) de belangrijkste was. Ten oosten daarvan was nog een behuisde wierde te vinden, die in de zestiende eeuw als groene (onbebouwde) wierde werd betiteld. Deze huiswierde werd vermoedelijk Heemwerd genoemd. Eekwerd gaf ook zijn naam aan een zijleed en aan het Eekwerder Maar of Meedemaar.

Wirdum.

Het dorp Wirdum bestaat uit twee wierden, van elkaar gescheiden door het Wirdumermaar. De kerk van Wirdum, een zaalkerk uit het begin van de 13e eeuw, ligt boven op de grootste wierde en daaromheen ligt de oude dorpskern. In 1894 werd in Wirdum een 10,6 cm hoog beeld gevonden van Minerva, de godin van de wijsheid. Op het hoofd draagt zij een helm en in de rechterhand houdt zij een platte schaal. Er zijn ook scherven van 'terra sigillata' (Romeins aardewerk) gevonden. Twee Romeinse bronzen Mercuriusbeeldjes wijzen eveneens op Romeinse contacten. Vermoedelijk identificeerden de bewoners van Wirdum ze met hun eigen goden Wodan en Donar.

Kerk Wirdum

Ondanks de vergrote romaanse vensters in de zuid en oostwand is de romaanse bouwwijze nog duidelijk te herkennen. In de noordmuur, en dat is vrij bijzonder, is een 'knielnis' te vinden. In de nis zit een hagscoop. Binnen vinden we enkele muurschilderingen, onder andere een tronende Christus en (waarschijnlijk) een St. Barbara. Vermoedelijk gemaakt omstreeks 1400.

De kerk van Wirdum uit het begin van de 13e eeuw vertegenwoordigt de vroege fase van het laatromaans. Aan de noordzijde is deze laatromaanse indeling het best bewaard gebleven. De noordmuur heeft in de onderste helft een twaalfstal spaarnissen met ronde boog. Het bovendeel, één groot 'spaarveld' over de hele breedte van de wand heeft drie rondboogramen en wordt aan de bovenkant afgesloten door een rondboogfries. Een knielnis in de koorpartij bevat een laag venster. Het raampje in de spaarnis rechts daarvan, is van latere datum. Ongeveer in het midden zit de oorspronkelijke ingang. Meer naar het westen werd dwars door een liseen een nieuwe ingang gebroken, maar deze is later weer dichtgezet. In de zuidmuur is in de loop der tijd een deel van de spaarnissen verdwenen. Er zijn nog vijf spaarnissen aan de oostkant over; daar zien we nog het oude rondboogfries als afsluiting, terwijl de rest van het fries door een soort 'tandlijst' is vervangen. Beneden in het midden zit in de meest linkse overgebleven spaarnis het restant van een ingang en rechts daarvan een rondboograampje. Vervolgens, ter weerszijden van het romaanse rondboograam, zitten de resten van een grote spitsboog uit de 15e eeuw.

De drie andere vensters zijn waarschijnlijk in de 14e eeuw vergroot. Tegen de westmuur zitten twee onafgewerkte lisenen, muurresten van de in 1878 gesloopte toren. De oostwand heeft naar alle waarschijnlijkheid een geveltop gehad; de drie ramen daar zijn later, zowel naar boven als beneden toe, vergroot en doorbreken daarmee drie van de vijf lagere spaarvelden met ronde bogen. Bij de restauratie van 1959-'61, werd het torentje uit 1878 vervangen door het huidige exemplaar. Het inwendige wordt sinds de restauratie overdekt door een blauwe balkenzoldering op kleurige sleutelstukken. De muraalboog in de zuidwand en de zware boog aan de westzijde kunnen er op wijzen dat men de kerk heeft willen overwelfen. De koorvloer is bij de restauratie verhoogd. In de noordoostelijke hoek is onder een luik het oude niveau nog zichtbaar. Daar vlakbij zit een sacramentsnis. Rondom het middelste koorvenster zien we een interessante muurschildering van rond 1400. Op de dagkanten zien we afbeeldingen van heiligen; een daarvan is vermoedelijk St.-Barbara. Rond de boog is een tronende Christus afgebeeld, omringd door de symbolen van de vier evangelisten, een zgn. 'tetramorf'. Op de noordwand is een arcade met 'nonnenkoptracering' geschilderd, misschien uit de 14e eeuw, met daarnaast een wijdingskruis uit de 15e eeuw. Bij de zuidoosthoek is een piscina. In enkele nissen zijn bouwfragmenten opgesteld, die bij de restauratie voor den dag zijn gekomen. De inrichting is toen ingrijpend veranderd. De kansel van rond 1650 verhuisde van de wand die het koor afscheidde, naar de zuidwand, vermoedelijk zijn oude plaats. Onderdelen van de kerkenraadbanken, die aan weerskanten van de preekstoel stonden, werden gebruikt voor de bank, die nu tegen de noordzijde staat. De kaarsenhouders komen van de toen opgeruimde doopafscheiding. Het opzetstuk uit de 18e eeuw van deze bank is identiek met het stuk dat nu gehavend tegen de zuidmuur hangt. Onder het orgel staat sindsdien aan de zuidkant een bank van 1644. Op het koor liggen een aantal zerken van de 16e tot de 19e eeuw. Tegen de zuidgevel is een zerk uit de 13e eeuw opgesteld, gezien de afbeeldingen bestemd voor een geestelijke.

In 1879 bouwden de gebroeders van Oeckelen uit Glimmen het orgel, dat in 1962 door D. Mulder uit Uithuizen werd gerestaureerd. De typische van Oeckelen-bekroningen zijn toen helaas verwijderd. In 1999 werd het orgel gerestaureerd door de firma Van der Putten. De orgelkas is daarbij opnieuw geschilderd in de oorspronkelijke kleur en ook het snijwerk en de bekroning, figuren en lier, zijn hersteld.

Merum.

Bij het buurtje lag een wierde die in de negentiende eeuw geheel is afgegraven. De naam Merum komt waarschijnlijk van heem van Mere, een mansnaam. Merum staat mogelijk als MERE CIVITAS vermeld op enkele vroegmiddeleeuwse munten, die uit Garrelsw eer zouden stammen.

Garrelsw eer.

De naam is ontleend aan de personen naam Gerlev, verbonden met het woord weer of wird, dat zowel dijk als wierde kan betekenen. Oorspronkelijk lag Garrelsw eer in het achterland van de rivier de Fivel. Nadat deze dichtslibde, werd in de tweede helft van de 10e eeuw de Delf, het latere Damsterdiep gegraven. Het dorp lag op een strategische plaats aan dit kanaal, dat vermoedelijk in verbinding stond met een tweede kanaal bij Winsum. Eb en vloed hadden aanvankelijk vrij spel in de Delf, tot rond 1300 de sluizen bij Delfzijl werden aangelegd.

Het dorp werd voor het eerst vermeld in een oorkonde uit 1057. In die oorkonde schenkt de Duitse koning Hendrik IV onder regentschap van zijn moeder het recht om in Gerleviswert een markt te houden aan de aartsbisschop van Hamburg. Dat duidt er op dat Garrelsw eer op dat moment de belangrijkste plaats in Fivelingo was. De aartsbisschop liet zijn rechten waarnemen door graaf van Brunswijk, die op zijn beurt plaatselijke hoofdelingen als zaakwaarnemers inzette. Later verloor Garrelsw eer die positie aan Appingedam. In het Oostzeegebied is een handvol munten uit Garrelsw eer gevonden, die het opschrift GEROIEVVRE, GEREVVIORE of GEREVVVERE hebben. Waarschijnlijk is dit een verbastering van *Gerolev-were. Daarnaast werden enkele munten met het opschrift MERE CIVITAS gevonden, waarbij mogelijk de nabijgelegen wierde van Merum werd bedoeld.

De oudste dorpskern lag op de ruim 3 ha grote wierde van Nienhuis. Dit was met 6.40 meter een van de hoogste wierden van de provincie. Hier zal ooit de eerste dorpsheer hebben gewoond. Het dorp werd later verplaatst naar de dijk langs het Damsterdiep, waar in de 11e of 12e eeuw een kerk werd gebouwd, gewijd aan de heilige Nicolaas. Het grondgebied van Garrelsw eer snijdt als het ware een hoek uit het vroegere kerspel Loppersum, waaruit valt af te leiden dat het oorspronkelijk tot dit kerspel behoorde. De middeleeuwse kerk is in 1912 verplaatst, waarna het oude gebouw werd afgebroken. De vrijstaande toren werd al eerder gesloopt. Aangezien de verkavelingslijnen bij Ten Boer ten dele op de oude kerk zijn gericht, is het goed mogelijk dat het bakstenen gebouw uit de 13e of 14e eeuw al een voorganger heeft gehad.

Kerkje Garrelsw eer.

De Nederlands-Hervormde zaalkerk is in 1912 gebouwd naar een ontwerp van H. Rozema en G. Hoekzema. Er is bij de bouw gebruik gemaakt van bruine waal-klinkers. Alle vensters hebben gekleurd glas-in-lood. De bouwstijl staat bekend als rationalisme. In de toren hing oorspronkelijk een klok uit 1695 van C. Fremy.

Hoeksmeer.

Het Hoeksmeer is ontstaan uit een hoogveenbank, die niet - zoals de onmiddellijke omgeving - door klei is overspoeld. Door de middeleeuwse ontginning zakte het gebied onder de zeespiegel, zodat een meertje van 33 ha ontstond, waarin het Katerhalstermaar en de Oude Wijmers uitmondden. Het verlengde van de Oude Wijmers verbond het meertje met het Damsterdiep. De nederzetting ontstond op een inversierug aan de oostkant van het meer. Hier lag een voorwerk to Hoekes Mere oftewel uppa Ham van het klooster Bloemhof te Wittewierum. De hofmeester (bedrijfsleider) van dit voorwerk was rond 1400 tevens schepper van het Hoeksmeerster of Haemster zijleed. Daarnaast lag hier een boerderij van de Johannieter commanderij te Heveskesklooster.

De naam Hoeksmeer is mogelijk afgeleid van het woord 'hoek' (vgl. ook Heekt), of van een persoonsnaam Hug-, Hoek of Hokke.

De Hoeksmeersterpolder werd omstreeks 1801 gesticht. Het eigenlijke Hoeksmeer werd vanaf 1833 door twee poldermolens drooggemalen. Volgens een beschrijving uit 1873 was het meer droog en kon het 's zomers betreden worden. Door de uitvoering van de ruilverkaveling Stedum-Loppersum werden het oorspronkelijke meer en de omringende landerijen aan de landbouw onttrokken. Tevens werd

rondom een kade aangelegd, waardoor er weer een (veel) hogere waterstand kon worden gehandhaafd. De nabijgelegen molen Meervogel werd in het kader van de ruilverkaveling ook gerestaureerd.

Het natuurgebied Hoeksmeer is een klein weidevogelgebied vlakbij het Groningse Garrelsweer. Het bestaat uit grasland, een oude kreekloop en een vogelplas. In het voorjaar broeden er veel vogels zoals watersnip en zomertaling. Natuurmonumenten verhoogt 's winters en in het voorjaar het waterpeil met vaak een meter. Zo ontstaat een plas-dras situatie waar de broedvogels, zoals grutto, kievit en tureluur van houden. In de winter en in het voorjaar is dit een pleisterplaats voor honderden eenden en ganzen. Soms zijn hier zelfs lepelaars te zien. De hoge grondwaterstand en voldoende bemesting creëren een rijk bodemleven. Als de vogeleieren uitkomen zijn er genoeg wormen en insecten om de hongerige kuikens te voeden. Pas als de jonge weidevogels kunnen vluchten voor de maaimachine, maait de boer zijn land. Natuurmonumenten heeft na een grondruil de gehele Hoeksmeer in beheer. De kansen voor de natuur zijn daardoor nog beter.

Wittewierum.

De wierde van Wittewierum werd net als de wierden van Ten Post, Oldersum, Loppersum, Oosterwijdwerd en Spijk rond het begin van de jaartelling opgeworpen op de rechterkwelderwal van de Fivel. Na een aantal eeuwen verlaten te zijn geweest, werd de wierde rond het jaar 600 opnieuw als woonplaats in gebruik genomen. Men vermoedt dat Wittewierum in die tijd net als Stedum en Woltersum een handelsnederzetting vormde. Volgens de kroniek van Bloemhof was er vroeger ook een haven aan de Fivel bij Wittewierum. Eind 12e eeuw werd de Fivel afgedamd bij Westeremden, waardoor de oude loop verzandde. Begin 13e eeuw werd het Klooster Bloemhof gebouwd op de wierde en in de oude bedding van de Fivel.

Klooster Bloemhof

Het klooster Bloemhof, met de Latijnse naam Floridus Hortus werd gesticht in 1213 en behoorde tot de orde van de premonstratenzers. Het klooster lag op en rond een wierde aan de rechteroever van de Fivel. Het klooster zou volgens deskundigen een omvang van 5 hectare hebben gehad.

In het klooster werd de Kroniek van Bloemhof geschreven, die de vroege geschiedenis van het klooster beschrijft. Deze kroniek is opgetekend door de vroegste abten Emo en Menko en een onbekende 'continuator'. Twee manuscripten van de kroniek (een Groningse en een Friese) zijn in het bezit van de Universiteitsbibliotheek Groningen.

In 1204 werd door Emo van Romerswerf op zijn land het benedictijnenklooster Romerswerf (Nijenklooster even ten Noorden van Appingedam) gesticht. Hij overlegde vervolgens met het klooster Feldwerd (Oldenklooster 1 km ten westen van Holwierde) over het werven van monniken, hetgeen echter niet echt lukte. In 1208 trad zijn neef Emo van Huizinge, die gestudeerd had in Parijs, Orléans en Oxford en vervolgens pastoor van Huizinge was geweest, in dit klooster in. Hij vertrok vervolgens naar Rome om erkenning van bisschop Otto I van Münster te krijgen voor het door zijn neef gestichte klooster Romerswerf en om zich aan te mogen sluiten bij de orde van de premonstratenzers (norbertijnen) van de Abdij van Prémontré. De abt van het Stift Varlar verleende beide Emo's vervolgens het priesterkleed. Vervolgens werd Emo van Huizinge in 1209 proost van Romerswerf.

Op 23 juni 1211 werd de bestaande (waarschijnlijk houten) kerk van Wierum (het latere Wittewierum) door een meerderheid van de kerkvoogden (patroons) geschonken aan het klooster van Romerswerf met als doel er ook een klooster te stichten. Ernestus, een van de kerkvoogden van Wierum, was het hier echter niet mee eens en bisschop Otto I van Münster stelde hem hierbij in het gelijk, waarop de kloosterlingen in beroep gingen tegen dit besluit. Emo van Huizinge trok in het kader hiervan op 9 november te voet in 1211 naar paus Innocentius III in Rome, die op zijn beurt hem en de andere

kerkvoogden van Wierum in het gelijk stelde. In ruil hiervoor werd een minnelijke schikking getroffen met de zoon van Ernestus. Zie hiervoor de historische roman van Ynske Penning Emo's Labyrint.

Bouw van klooster en kerk.

Daarop vertrokken de aanwezige monniken uit Romerswerf tussen 1213 en 1214 naar Wierum om te beginnen met de bouw van het nieuwe klooster, dat deels werd aangelegd in de drooggevalle bedding van de dichtgeslibte Fivel. De nonnen bleven achter in Romerswerf, dat voortaan Rozenkamp (Campus Rosarum) werd genoemd. In 1214 kreeg het nieuwe premonstratenzerklooster de naam Bloemhof (Floridus Hortus). Emo werd overigens pas op 23 mei 1225 aangesteld als abt van het klooster. Een jaar later overleed zijn neef Emo van Romerswerf. Emo van Huizinge en zijn opvolgers schreven over het klooster Bloemhof en de omstandigheden in die tijd de beroemd geworden kroniek van Bloemhof. Deze kroniek omspannt de periode 1203 tot 1290 en vormt daarmee de belangrijkste bron over de Ommelanden in de 13e eeuw.

Op 1 november 1217 sloot het klooster zich formeel aan bij de premonstratenzers. In de jaren 1220 raakte het klooster echter in grote problemen toen bisschop Dirk III (Dietrich, Diederik) van Münster, de opvolger van Otto I, Herderik van Schildwolde tegen de wil van paus Honorius III had aangesteld als zijn officiaal (gemachtigde). Herderik van Schildwolde moest niets van Emo hebben en hij wist in 1224 Dirk III zover te krijgen dat deze eigenmachtig de banvloek uitsprak over Bloemhof. Emo reisde daarop naar Rome, waar Honorius III de banvloek onwettig verklaarde. Omdat Dirk III en Herderik zich niets van de paus aantrokken, sprak Honorius III eerst de banvloek uit over Dirk III en omdat Herderik zich er toen nog niets van aantrok stuurde Honorius III vervolgens zijn pauselijke legaat, kardinaal Konrad von Urbach naar het gebied en deed ook Herderik in de ban. Deze bleef echter volharden, maar werd uiteindelijk uit klooster Mariagenade verdreven door de Schildwolders.

Dirk III sloot vervolgens vrede met Emo. In 1225 wijdde hij de houten kerk van Wierum tot abdij. Daarop begonnen de voorbereidingen voor de bouw van een nieuwe stenen kloosterkerk, waarschijnlijk naar voorbeeld van het moederklooster in Prémontré. In 1227 werd de slotgracht voltooid en in 1235 werd begonnen met het bakken van stenen. Met het aftichelen van met name knipklei waren de monniken overigens al rond 1220 begonnen op percelen van daarvoor toestemming verlenende boeren in de buurt van Winneweer. De kalkarme en ijzerrijke knipklei leverde de kenmerkende rode kloostermoppen op die voor het klooster en de kerk werden gebakken. Tussen 1238 en 1259 verrees deze abdij met klokkentoren. Het klooster omvatte naast de kerk met sacristie en kruisgang een refter, keuken, kapittelzaal, hospitium (voor pelgrims en andere gasten), dormitorium, scriptorium (schrijfatelier), boekerij (bibliotheek), werkvertrekken (voor bijvoorbeeld timmerwerk en smeedwerk) en een school. De boekerij zou afgaande op citaten van kerkvaders en theologen een behoorlijke omvang hebben gehad en over ten minste 100 boeken hebben beschikt. De boekerij werd tijdens de Saksische Vete in 1515 door plunderende Saksische bendes in brand gestoken, maar de kroniek bleef daarbij behouden en is daarmee het enige premonstratenzer handschrift uit Groningen dat bewaard gebleven is. De abdijschool werd, waarschijnlijk na klachten van de circatores in opdracht van de heer van Prémontré en de definitores in 1276 verplaatst naar Westeremden, waar zich al een parochieschool bevond.

In 1290 werd een visitatie uitgevoerd in opdracht van de abt van Prémontré onder leiding van de abt van Bloemhof en de proost van Schildwolde waarbij nagegaan werd hoeveel kloosterlingen er nog in de premonstratenzer kloosters aanwezig waren. Volgens de kroniek van Sibrandus Leo waren er in het klooster Bloemhof en Rozenkamp toen gezamenlijk mille kloosterlingen aanwezig. Dit aantal wordt doorgaans vastgesteld als '1000 kloosterlingen', maar dit aantal wordt ook vaak onrealistisch hoog genoemd. Het zou kunnen dat het gaat om beide kloosters met alle voorwerken en bijbehorende dorpen, maar evengoed zou de Latijnse bijbetekenis 'ondefinieerbaar veel' kunnen zijn bedoeld. Mogelijk wilde de abt van Bloemhof hiermee in de toekomst gunsten zeker stellen bij Prémontré. In 1351 werd het klooster getroffen door een pestepidemie, waaraan 20 kanunniken en 12 novicen

bezweken. In 1447 sloot het klooster een verbond met het klooster Dokkum, waarbij de eigendommen en bewoners van het klooster Palmaer verdeeld werden tussen beide kloosters.

In 1485 kreeg het klooster het toezicht (visitatie) over de kloosters Feldwerd, Mariëngaarde en 'Dokkum' (mogelijk Klaarkamp) in verband met het verval van de kloostergemeenschappen aldaar. Dit wijst erop dat in Wittewierum de tucht toen nog wel werd gehandhaafd. In latere decennia raakte het klooster echter ook in verval als gevolg van de Gelderse Oorlogen. In 1499 trok Edzard I van Oost-Friesland langs Wittewierum. In 1505 haalden stad-Groningers al het vee weg bij Wittewierum tijdens gevechten met Edzard I. In 1514 veroverde hertog George van Saksen met Oldenburgse troepen het klooster, waarbij het klooster en het scriptorium in brand werden gestoken. Hetzelfde jaar werd George echter weer verdreven door Otto van Diepholt, die het heroverde voor Edzard I. In januari 1522 vluchtte de kastelein van Coevorden Frederik van Twickelo met zijn Boergondische troepen via Wittewierum terug naar Coevorden. In 1536 versloeg Georg Schenck van Toutenburg Meindert van Ham bij Wittewierum. Van al deze woelingen wist het klooster zich niet meer te herstellen.

Opheffing en afbraak.

In 1561 waren er nog 3 of 4 monniken over onder leiding van abt Cornelis Hermanni, die het niet zo nauw namen met de kloosterregels. De nieuwe bisschop Johannes Knijff, die tijdens het bewind van de hertog van Alva benoemd was van het kort daarvoor opgerichte Bisdom Groningen, verklaarde toen dat de aanwezige monniken waren ontslagen van hun votum en religio (strikte religieuze riten). Het klooster werd door paus Pius IV op 7 augustus 1561 evenals het klooster Aduard en het Klooster Marienkamp (bij Esens) toegewezen aan het nieuwe bisdom.

In 1566 werden de restanten van het klooster en de kerk door Staatse troepen in brand gestoken tijdens de beeldenstorm. Daarop besloot Knijff tot de opheffing van het klooster als tafelgoed voor zijn nieuwe bisdom. Hermanni poogde tevergeefs deze opheffing te voorkomen, maar in ruil voor de belofte dat zijn broeders kanunnik mochten worden in het nieuwe bisdom en hijzelf proost van de Martinikerk (zetel), wilde hij in 1568 wel instemmen met de opheffing. Uiteindelijk zou hij geen proost worden, maar mocht hij de bezittingen van het klooster beheren.[11] Hij trok zich met de resterende monniken terug in Groningen, waarbij hij de kroniek van Bloemhof meenam.

Op 7 mei 1568 werd de Spaansgezinde luitenant Zeger van Groesbeek door de staatsgezinde bevelhebber Lodewijk van Nassau teruggeslagen bij Wittewierum. Daarop legerde op 22 mei de Spaansgezinde bevelhebber Jan van Ligne zijn troepen bij Wittewierum, waarop hij werd aangevallen door Lodewijk van Nassau. Deze verloor echter ditmaal deze schermutseling en vluchtte daarop naar Heiligerlee.

Bisschop Knijff liet daarop het klooster afbreken om de stenen te kunnen gebruiken voor de bouw van zijn bisschoppelijk hof in Groningen (het huidige Prinsenhof). Eerst werd de aula van het klooster afgebroken en vervolgens de bijgebouwen. Een deel van de stenen werd verkocht aan Johan de Mepsche, die er zijn borg Duirsum (Ten Ham) mee liet herstellen. Rond 1572 liet Knijff het fraaie koorgestoelte en enkele fraaie beelden uit het klooster overbrengen naar de Martinikerk. De gronden van het klooster werden tegen hoge huren verhuurd aan meiers. In 1576 stierf Knijff echter en de stad stond geen nieuwe bisschop toe. De staatsgezinde Johan Rengers van Ten Post wees daarop de goederen van het klooster toe aan de Ommelanden. Na de reductie werd de afbraak doorgezet. In 1598 werd het refugium verkocht, in 1603 werd de keuken op afbraak verkocht en in 1604 werden de restanten van de kloosterkerk verbouwd tot een nieuwe protestantse kerk. Deze kerk werd in 1863 vervangen door de huidige kerk van Wittewierum.

Waterstaat.

Uit de Kroniek van Emo en Menko blijkt dat het klooster een groot aandeel heeft gehad in de bedijking van dit gebied. Vlak na de oprichting vond de Sint-Marcellusvloed plaats, waarbij vele doden vielen. Vervolgens werd er door Emo een zijlvest (waterschap) opgericht om gezamenlijk het dijkonderhoud beter te kunnen regelen. Het klooster was ook nauw betrokken bij de ontwatering van het omliggende gebied en speelde een belangrijke rol in het bestuur van het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen, waarvan de overste schepper altijd de abt van het klooster Bloemhof was. Tevens gaf hij met zijn college uit Ten Boer leiding aan de organisatie van de Acht Zijlvesten. Een van de belangrijkste projecten was de indijking van de Fivelboezem.

Grondbezit.

In de loop der eeuwen verkreeg het klooster door ontginningen en schenkingen een grote hoeveelheid land in de landstreek Fivelingo. Eind 16e eeuw was het (voormalige) klooster met enkele duizenden grazen grond uitgegroeid tot het grootste premonstratenzer klooster van De Ommelanden. De bronnen geven weinig duidelijkheid over het aantal hectares. Aantallen die worden genoemd zijn ca. 1760 en 2300 hectare. Het grondgebied omvatte een groot aantal landerijen in Fivelingo, een aantal kwelders bij de Dollard (kennelijk overgenomen van Palmar) en venen 'op de Ruethe' (Ruiten?) bij Kolham. Van de landerijen in Fivelingo lag ongeveer 500 hectare rond Wittewierum en ruim 650 hectare (1322 grazen) rond 't Zandstervoorwerk. Verder waren er landerijen rond onder andere Garrelsweer, Loppersum, Ten Boer, Westeremden en Wirdum. Ongeveer 250 hectare betrof corpusland (land dat door de monniken zelf werd bewerkt). Een deel van de goederen werd in 1447 verworven toen de goederen van het klooster Palmar werden opgesplitst tussen Bloemhof en het klooster van Dokkum.

Het klooster verkreeg in de loop der tijd meerdere kerken. In 1217 werd de kerk van Westeremden met bijbehorende kerkgoederen geschonken aan het klooster Bloemhof. Deze schenking leidde echter tot onvrede en mogelijk werd deze kerk met bijbehorende pastorie en kosterij na een brand in 1238 weer overgedragen aan de Westeremders. In 1231 kwam de kerk van Scharmer in handen van Bloemhof, in 1276 (ondanks verzet) de kerk van Uithuizen en eind 13e eeuw de kerk van Krewerd. Ook de rechten in deze kerken verloor het klooster later weer. In de 16e eeuw ten slotte had het klooster rechten in de kerk van Kolham.

Refugium.

Het klooster bezat net als veel andere kloosters ook een refugium in de stad Groningen en wel aan de hoek van de Schoolstraat met de Popkenstraat op de plek van het Groninger Forum.